

Hinderlijke of schadelijke mijten en insecten in en om gebouwen in 1978

door

B. T. BOSMAN

Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, afdeling Bestrijding van Ongedierte

ABSTRACT. — Complaints concerning some annoying or harmful mite and insect species in the Netherlands in 1978 are reported. The brown cockroach *Periplaneta brunnea* (Burmeister) was established in two buildings. A new ant species for the Netherlands was *Plagiolepis pygmaea* (Latreille).

Evenals in vorige jaren ontvingen wij weer vele honderden klachten over ongewenste mijten en insecten in gebouwen. Daarbij ook enige soorten, die voorzover bekend nieuw zijn voor de Nederlandse fauna, te weten *Periplaneta brunnea* (Burmeister), *Plagiolepis pygmaea* (Latreille) en *Trogoderma angustum* (Solier).

ACARI (PROSTIGMATA)

De mijtesoort *Cheletomorpha lepidopterorum* (Shaw) (familie der Cheyletidae) werd aangetroffen in een opslag van levensmiddelen. Deze soort wordt o.a. gekenmerkt door het zeer lange en spichtige voorste potenpaar en de oranje kleur. Alle mobiele stadia voeden zich met andere mijtesoorten en de eieren hiervan. Ze komen o.a. voor in opgeslagen granen, waarin zich onder vochtige omstandigheden grote aantallen prooidieren (b.v. meelmijten) kunnen bevinden. Deze soort is echter ook aangetroffen in vogelnesten, onder schors van bomen en in een aantal gevallen zijn volwassen exemplaren gevonden op vleugels van diverse mottesoorten (Hughes, 1976).

DICTYOPTERA

De suborde der kakkerlakken (Blattaria) bevat ca. 400 soorten, waarvan er slechts een gering aantal in gebouwen voorkomen. Zeer algemeen komt de Duitse kakkerlak *Blattella germanica* (Linnaeus) voor en in mindere mate de Oosterse kakkerlak of bakkerstor *Blatta orientalis* Linnaeus. Sedert enige jaren wordt ook de soort *Supella supellectilium* (Serville) in ons land aangetroffen. Dit jaar troffen wij in een tweetal objecten de soort *Periplaneta brunnea* (Burmeister) aan.

Deze soort is vrij algemeen in de tropen en subtropen en werd door het handelsverkeer reeds naar een aantal landen in de gematigde klimaatzone verslept. Zij vertoont een grote gelijkenis met de eveneens in ons land voorkomende Amerikaanse kakkerlak *Periplaneta americana* (Linnaeus).

Mede gezien de lange ontwikkelingsduur (ca. 9 maanden en meer) en de vrij hoge voorkeurs-temperatuur (ca. 25-27° C) (Cornwell, 1968) zal deze soort zich waarschijnlijk in onze gebouwen niet kunnen handhaven.

DIPTERA

Een vliegsoort, welke reeds meerdere malen is vermeld, betreft de rouwvlieg *Dilophus febrilis* (Linnaeus). Met name in de periode 24 augustus-11 september 1978 kwam er een stroom van klachten binnen.

Er treden twee generaties per jaar op. De volwassen insecten vliegen in mei en juni en wederom in augustus en september. Zij worden soms in grote aantallen op allerlei planten en andere objecten aangetroffen, zonder echter enige schade te veroorzaken. De larven leven in de grond en voeden zich onder normale omstandigheden met organisch afval, zowel van plantaardige als van dierlijke herkomst. Bij zeer talrijk optreden kunnen de larven in sommige jaren gaan vreten

aan de ondergrondse delen van levende planten. In het bijzonder grasland kan hiervan onder bepaalde omstandigheden in het vroege voorjaar ernstig te lijden hebben. In de loop van april, meestal in het begin van deze maand, vindt verpoping der larven plaats en is de schade dus afgelopen.

De vliegen worden in grote aantallen aangetrokken door sommige bloeiende planten en door planten, struiken of (linde-)bomen, die bedekt zijn met honingdauw, een afscheidingsprodukt van bladluizen.

Het massale optreden van deze rouwvliegen is in het algemeen een verschijnsel, dat slechts enkele weken duurt. Het binnendringen in woningen kan worden voorkomen door goed sluitende horren voor geopende ramen aan te brengen.

SIPHONAPTERA

Uit een vogelnest ontvingen wij enige exemplaren van de vlooiesoort *Ceratophyllus fringillae* (Walker). Deze vlooiën werden uit een mussennest in de omliggende begroeiing rond een nertsenfarm verzameld in verband met de aanwezigheid van vlooiën in de nertsenhokken. De aan de nertsen overlast bezorgende vlooiën behoorden echter tot de soort *Monopsyllus sciurorum* (Schrank), die niet op of bij vogels zal voorkomen. Verspreiding van *Monopsyllus* via vogels lijkt dan ook zeer onwaarschijnlijk.

In een woning ondervonden de bewoners ernstige hinder van vlooiën, terwijl geen honden, katten, vogels e.d. als huisdier werden gehouden. Het betrof hier de soort *Ceratophyllus garei* Rothschild, die bij nader onderzoek afkomstig bleek te zijn uit een recent verlaten merelnest in de klimop aan de voorgevel van de woning.

HYMENOPTERA

In het overzicht van 1977 (Bosman, 1978) werden een aantal miersoorten van tropische origine genoemd. *Tetramorium bicarinatum* (Nylander) (syn. *T. guineense* (Fabricius) (!) (Myrmicinae) is wederom aangetroffen, nu in een kas van een tuincentrum.

Eveneens behorende tot de onderfamilie der Myrmicinae is de voor ons land waarschijnlijk nieuwe soort *Pheidole fervens* Smit afkomstig uit een woning. Ook *Pheidole anastasioi* Emery kwam in een woning voor.

Een nieuwe soort voor Nederland werd eveneens in een gebouw aangetroffen en betreft de kleinste Europese miersoort, nl. *Plagiolepis pygmaea* (Latreille). Deze soort komt vrij algemeen voor in Zuid-Europa en hier en daar in Midden-Europa tot o.a. Luxemburg (Stärke, 1944). Werksters zijn 1,1 tot 2 mm groot. Deze mieren zijn alleseters, jagen op andere mieren of voeden zich met zoete vloeistoffen.

COLEOPTERA

De bamboeboorder *Dinoderus minutus* (Fabricius) (Bostrychidae) komt vrij geregeld ons land binnen in bamboe-producten vanuit Z.O.-Azië. Schade is o.a. gemeld aan saté-stokjes afkomstig uit Taiwan en aan bamboestokken uit India. Het is bekend, dat deze keversoort zich voornamelijk ontwikkelt in bamboe en rotan, maar hij wordt ook wel aangetroffen in opgeslagen granen, specerijen, e.d. De kevertjes boren zich in het bamboemateriaal bij de geledingen en bij gespleten bamboe vooral in de zachte binnenzijde. De larven vreten gangen in de richting van de vezel en voeden zich bij voorkeur met de zachtere binnenzijde van de bamboe.

Een soort, waarvan ons de aanwezigheid in Nederland niet bekend was, is *Trogoderma angustum* (Solier) (Dermestidae). Deze kever werd aangetroffen in de vilten onderlaag van de vloerbedekking in een woning. De larven van deze soort voeden zich met velerlei dierlijk en plantaardig materiaal, zoals veren, huiden, wol, insekten (verzamelingen!), maar ook met granen, graanproducten, e.d. In Berlijn is de soort volgens Weidner (1971) vanuit Zuid-Amerika binnengebracht en een veel voorkomende plaag in woningen geworden.

LITERATUUR

- Bosman, B. T., 1978. Hinderlijke of schadelijke insekten in en om gebouwen in 1977. — *Ent. Ber., Amst.* 38: 132-133.
- Cornwell, B. P., 1968. *The cockroach*. Volume I. The Rentokil Library. Hutchinson & Co. Ltd., London. 1-391.
- Hughes, A. M., 1976. The mites of stored food and houses. — *Tech. Bull. Minist. Agric. Fish. Fd.* 9: 248-250.
- Stärcke, A., 1944. Determineertabel voor de werksterkaste der Nederlandsche mieren. — *Natuurh. Maandbl.* 33: 6-8, 23-24, 29-32, 37-38, 43-46, 55-56, 58-60, 62-65, 72-76.
- Weidner, H., 1971. *Bestimmungstabellen der Vorratsschädlinge und des Hausungeziefers Mitteleuropas*: 1-223, Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.

Postbus 350, 6700 AJ Wageningen, the Netherlands.

HOE STAAT HET MET LYMANTRIA DISPAR (LINNAEUS) IN NEDERLAND? (LEP., LYMANTRIIDAE). Onlangs ontving ik een brief van een lepidopteroloog uit Hannover, waarin hij me vroeg, of de Plakker nog in Nederland voorkomt en waar dan de oostgrens van zijn areaal ligt. Toen realiseerde ik me, dat ik de vlinder al in jaren niet meer gezien had, net zo min als de fraaie rupsen. In Amsterdam, waar *dispar* vroeger plaatselijk gewoon was en waar ik nog in het begin van de veertiger jaren op nauwelijks 100 m van mijn woning een eierlegsel op een iepestam vond, is hij al lang verdwenen. Maar ook in collecties van verzamelaars zie ik nauwelijks nog een spoor van modern materiaal. Een enkele keer wordt een ♂ op licht gevangen, maar de lange en soms zeer gevarieerde series die vroeger gekweekt werden, zijn thans nauwelijks meer bijeen te brengen.

Ik zou daarom graag wat nauwkeuriger willen weten, hoe het nu met *L. dispar* in Nederland staat. Het probleem is interessant genoeg. We hoeven er maar aan te denken, dat de vlinder plaatselijk zeer gewoon geweest is in enkele Oostengelse graafschappen, maar daar nu al meer dan een eeuw is uitgestorven, terwijl het niet gelukt is hem via continentaal materiaal weer in te burgeren. Terwijl daartegenover in Noord-Amerika omstreeks 1868 een paar ontsnapte vlinders van een kweker tot een ware explosie geleid hebben en de uitbreiding van het areaal er nog steeds doorgaat. Zie hiervoor o.a. D. C. Ferguson, 1978, *The Moths of America North of Mexico*, fasc. 22.2, Lymantriidae: 93-95.

Ik houd me daarom aanbevolen voor inlichtingen over de tegenwoordige staat hier te lande (waar het laatst gezien en wanneer, indien nog voorkomend in welke mate, enz.). — B. J. Lempke.

IMMS' OUTLINES OF ENTOMOLOGY, 1978, 6th edition: 1-254, figs. 1-95. Chapman & Hall Ltd, London. ISBN 0-412-21670-1 (paperback). Prijs £ 3.95.

Na de 10e volledig herziene druk van „Imms General Textbook of Entomology” is er nu ook een nieuwe, zesde druk van „Imms' Outline of Entomology”; de vorige druk verscheen in 1959 en was sedertdien alleen herdrukt. De nieuwe druk van „Outlines of Entomology” is geheel bijgewerkt naar recente onderzoeksgegevens.

Na een inleiding geeft het boek een vrij omvangrijk, zeer overzichtelijk hoofdstuk over anatomie en fysiologie (100 pp.) en verder hoofdstukken over ontwikkeling en metamorfose (20 pp.) en enige belangrijke levenswijzen van insekten (11 pp.). In het daarna volgende taxonomische gedeelte wordt een overzicht gegeven van de insektenorden (70 pp.), gevolgd door een klein hoofdstuk over verwantschap bij insekten en een aardig literatuuroverzicht, dat behalve algemene literatuur ook enige literatuur per insektenorde geeft.

Vooral voor niet-entomologen die beroepshalve of uit liefhebberij met de entomologie te maken hebben, geeft dit boek een goed overzicht van de entomologie en als zodanig wordt het gaarne van harte aanbevolen. — J. P. Duffels.